УДК 340.11.2
DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-2.20

ТАТАРОВА Т.О.

МЕТОДИ ФІСКАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

METHODS OF FISCAL CONTROL: GENERAL THEORETICAL ASPECT

Актуальність статті полягає у тому, що сучасні процеси державотворення, що відбуваються в усіх сферах політичного та економічного життя країни, зумовлюють системні зміни у суспільних відносинах, які стосуються управління окремими галузями та сферами діяльності Української держави. Не винятком є й сфера діяльності фіскальних органів держави, оскільки саме від злагодженої, системної та відповідними чином організованої роботи таких органів залежать наповнення державного бюджету країни, стан протидії правопорушенням в економічній сфері, а також забезпечення соціально-економічних прав громадян. Із цієї причини ключовим питанням, що, на нашу думку, вимагає відповідного наукового опрацювання та нормативно-правового регулювання, є порядок застосування релевантних методів фіскального контролю в діяльності відповідних органів та установ. Разом із цим слід відзначити, що постійні організаційні зміни у сфері діяльності податкових та митних органів, логічна суперечність положень нормативних актів, що регулює порядок стягнення обов'язкових податків, зборів та платежів, не сприяють однаковому розумінню сутності методів фіскального контролю та їх видів. У статті проаналізовано сучасні наукові та нормативні підходи до визначення термінів «контроль», «метод», «методи фіскального контролю». З'ясовано, що ключовими ознаками методу є такі: прийом, спосіб здійснення діяльності або реалізації завдань, вибирається відповідно до цілей такої діяльності, здійснюється в рамках певної компетенції. Методами фіскального контролю є визначена у нормативно-правових актах та сформована сучасною правовою наукою сукупність прийомів та способів, що застосовуються уповноваженими суб'єктами реалізації фіскальної політики з метою додержання підконтрольними об'єктами вимог митного та податкового законодавства, нормативно-правових актів та міжнародних договорів із питань митної справи та сплати податків, а також виконання нормативних вимог із питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та інші операції, що входять у компетенцію фіскальних органів держави.

Ключові слова: *метод, контроль, методи фіскального контролю, фіскальні органи.*

The relevance of the article is that the modern processes of state formation, which take place in all spheres of political and economic life of the country, cause systemic changes in social relations concerning the management of certain industries and spheres of activity of the Ukrainian state. The sphere of activity of fiscal bodies of the state is no exception, as the filling of the state budget of the country, the state of counteraction to offenses in the economic sphere, as well as ensuring the socio-economic rights of citizens depend on the coordinated, systematic and appropriately organized work of such bodies. For this reason, the key issue that, in our opinion, requires appropriate research and regulatory regulation is the procedure for applying relevant methods of fiscal control in the activities of relevant bodies and institutions. However, it should be noted that the constant organizational changes in the activities of tax and customs authorities, the logical contradiction of the regulations governing the collection of mandatory taxes, fees and charges do not contribute to a common understanding of

© ТАТАРОВА Т.О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування (Національна академія внутрішніх справ)

the essence of fiscal control methods and their types. In the article, the author analyzes modern scientific and regulatory approaches to the definition of the terms «control», «method», «methods of fiscal control». It was found that the key features of the method are the following: the reception, method of carrying out activities or implementation of tasks, selected in accordance with the objectives of such activities, is carried out within a certain competence. It is determined that the methods of fiscal control are defined in regulations and formed by modern legal science a set of techniques and methods used by authorized entities to implement fiscal policy in order to comply with the requirements of customs and tax legislation, regulations and international agreements on customs matters and payment of taxes, as well as compliance with regulatory requirements on the regulation of cash circulation, settlement and cash transactions, patenting, licensing and other transactions within the competence of fiscal authorities.

Key words: *method, control, methods of fiscal control, fiscal authorities.*

Вступ. Сучасні процеси державотворення, що відбуваються в усіх сферах політичного та економічного життя країни, зумовлюють системні зміни у суспільних відносинах, які стосуються управління окремими галузями та сферами діяльності Української держави. Не винятком є й сфера діяльності фіскальних органів держави, оскільки саме від злагодженої, системної та відповідними чином організованої роботи таких органів залежать наповнення державного бюджету країни, стан протидії правопорушенням в економічній сфері, а також забезпечення соціально-економічних прав громадян.

Із цієї причини ключовим питанням, що, на нашу думку, вимагає відповідного наукового опрацювання та нормативно-правового регулювання є порядок застосування релевантних методів фіскального контролю в діяльності відповідних органів та установ. Разом із цим слід відзначити, що постійні організаційні зміни у сфері діяльності податкових та митних органів, логічна суперечність положень нормативних актів, що регулює порядок стягнення обов'язкових податків, зборів та платежів, не сприяють однаковому розумінню сутності методів фіскального контролю та їх видів.

Питання організації та здійснення контролю у сфері оподаткування та митної справи були предметом наукових робіт Ю.М. Васюка, М.І. Мельника, В.В. Пухальського, Д.М. Реви, Ю.О. Соловйова, Д.В. Форостянко [1–6]. Водночас відзначимо, що нині у правовій та економічній літературі бракує наукових праць із питань сутності, форм та методів саме фіскального контролю. Багато наукових праць ототожнюють цей вид контролю з податковим, що, на нашу думку, є спірною точкою зору; окрім того, досі у чинному законодавстві України немає усталеної точки зору на перелік форм та методів митного, податкового або фіскального контролю. Такий стан справ свідчить про актуальність вибраної теми, оскільки перш ніж досліджувати конкретні методи фіскального контролю, треба з'ясувати зміст цієї категорії, а також визначити їх базовий перелік.

Постановка завдання. Метою статті є формулювання авторського визначення категорії «методи фіскального контролю», а також здійснення їх класифікації відповідно до змісту чинних нормативно-правових актів у митній та податковій сферах, а також на підставі аналізу наукових робіт з актуальних питань податкового та митного права.

Результати дослідження. Визначення сутності методів фіскального контролю неможливо здійснити без належного термінологічного аналізу понять, що є його складниками: контроль, метод, фіскальні органи та ін.

Якщо проаналізувати фундаментальні праці в галузі адміністративно-правової науки, то можна побачити позицію, відповідно до якої контроль виступає як організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, що виявляється у спостереженні і перевірці правомірності діяльності об'єкта контролю та фактичної відповідності тих чи інших дій вимогам чинного законодавства з можливістю втручатися в оперативно-господарську та виробничу діяльність для усунення виявлених недоліків [7, с. 192]. Також контроль виступає засобом забезпечення законності, а його зміст полягає у діяльності з перевірки фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті, виявленні недоліків, помилок, зловживань, їх усуненні. За результатами контрольних перевірок порушуються адміністративні або дисциплінарні провадження, ставиться питання про кримінальне переслідування, відшкодування збитків [8, с. 224].

Відповідно до положень Лімської декларації, контроль – це не самоціль, а невід'ємна частина системи державного управління, метою якого є виявлення відхилень від прийнятих стан-

дартів і законодавчих вимог щодо ефективності та економії витрачання матеріальних ресурсів на можливо більш ранній стадії, щоб мати можливість прийняти коригуючі заходи, а в окремих випадках притягнути винних до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду або здійснити заходи щодо запобігання таким порушенням у майбутньому [9].

Отже, розглядаючи зміст контролю, ми можемо побачити його ключові складники: наявність об'єкта та суб'єкта контролю, який має повноваження перевіряти діяльність підконтрольного об'єкта; спрямування контролю на перевірку стану об'єкта відповідним стандартам та нормам, виявлення та усунення недоліків у такій діяльності.

Щодо сутності категорії «метод» підкреслимо, що вона є об'єктом наукових досліджень у різних галузях науки: філософії, теорії управління, адміністративному праві, публічному адмініструванні тощо.

За загальним визначенням метод – це спосіб пізнання явищ; прийом або система способів, які застосовуються в якій-небудь сфері діяльності [10, с. 671]. Якщо говорити про «методи діяльності», то науковці пропонують під ними розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст цієї діяльності [11, с. 183]. У теорії управління та адміністративно-правовій науці метод розуміють як спосіб цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на колектив, групу або одну людину [12, с. 146–147]; спосіб, прийом практичної реалізації завдань і функцій виконавчої влади в повсякденній діяльності виконавчих органів (посадових осіб) на основі закріпленої за ними компетенції у встановлених межах і у відповідній формі [13, с. 234]; засіб, спосіб чи прийом, за допомогою якого здійснюється вплив на об'єкти з метою практичного виконання завдань, що стоять перед органом чи посадовою особою [14, с. 313].

Отже, ключовими ознаками методу є: прийом, спосіб здійснення діяльності або реалізації завдань, вибирається відповідно до цілей такої діяльності, здійснюється в рамках певної компетенції.

Якщо ми звернемося до дослідження сутності категорії «методи фіскального контролю», то маємо передусім визначити галузеву сферу наших наукових пошуків. Так, у 2014 році була створена *Державна фіскальна служба як правонаступник Міністерства доходів і зборів України, що мала сферою відповідальності податковий та митний напрями [15].* Разом із цим практика її діяльності показала, що новостворений орган не дуже вдало використовує надані йому повноваження. Зважаючи на вищевикладене, у березні 2019 року уряд України прийняв рішення про розподілення повноважень цієї служби та затвердив окремі положення про Державну податкову службу України та Державну митну службу України [16; 17].

Якщо б ми досліджували питання фіскального контролю до 2018 року, то однозначно б визначали як суб'єкт його здійснення Державну фіскальну службу України і відштовхувалися від певних способів та прийомів її діяльності. Натомість після її поділу це зробити дещо складніше, адже під час визначення методів фіскального контролю треба спиратися на саме поняття «фіскальний контроль», яке немає чіткого законодавчого закріплення.

Підкреслимо, що сьогодні у Податковому кодексі України міститься визначення «податковий контроль» як система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Також у цьому акті вказано, що податковий контроль здійснюється податковими та митними органами [18].

Л. Зозуля пропонує розглядати податковий контроль як особливий вид державного фінансового контролю, що здійснюється на стадії формування публічних грошових фондів спеціально уповноваженими суб'єктами і спрямований на забезпечення додержання податкового законодавства платниками податків [19]. Окрім того, існують думки вчених, що податковий контроль доцільно розглядати як у широкому, так і в вузькому значенні. У широкому розумінні це контроль держави над дотриманням податкового законодавства всіма учасниками податкових правовідносин на всіх етапах податкового процесу – від установлення податків і зборів аж до припинення податкового обов'язку. Водночас податковий контроль у вузькому значенні – це владні дії уповноважених органів держави з перевірки законності обчислення, утримання та сплати податків платниками податків та податковими агентами [20, с. 107–108].

Разом із цим ми підтримуємо думку Д.В. Форостянко, що податковий контроль не тотожний фіскальному контролю, оскільки фіскальними органи спеціальної компетенції, для яких акумулювання державних доходів шляхом забезпечення стягнення обов'язкових платежів (податків, зборів, мит, штрафів) є прерогативною функцією, а серед фіскальних органів слід розрізняти два основні види: податкові та митні органи [6, с. 48].

Виходячи із цих правових та наукових позицій, маємо зробити висновок, що сфера фіскального контролю охоплює діяльність як Державної податкової, так і Державної митної служб, а отже, розглядати методи фіскального контролю треба, спираючись на територіальну та предметну компетенцію цих органів держави.

Як ми зазначали у попередніх публікаціях, сьогодні визначення методів фіскального контролю перебуває за межами законодавчого та наукового поля, здебільшого велику частку наукових робіт присвячено методам та формам податкового контролю, іншу – організації діяльності митних органів, де інколи висвітлюються методи діяльності Державної митної служби.

Методичними прийомами митного контролю визнаються загальнонаукові та конкретні емпіричні (власні) прийоми контролю (органолептичні, розрахунково-аналітичні та прийоми документалістики, висвітлені у спеціальній літературі) [21, с. 187]. О.А. Ногіна говорить про податковий контроль як про сукупність прийомів, які використовуються уповноваженими органами для встановлення об'єктивних даних про повноту та своєчасність сплати податків і зборів, а також про виконання покладених на осіб інших податкових зобов'язань [22, с. 125]. В.П. Хомутенко та О.П. Чернявський підкреслюють, що метод податкового контролю є сукупністю специфічних принципів, напрямів, способів і прийомів у процесі визначення законності, достовірності податкової звітності та повноти, правильності і своєчасності сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету на основі дослідження фактичного стану об'єкта контролю [23, с. 93].

Засновуючись на вищевикладеному, висловимо думку, згідно з якою методами фіскального контролю є визначена у нормативно-правових актах та сформована сучасною правовою наукою сукупність прийомів та способів, що застосовуються уповноваженими суб'єктами реалізації фіскальної політики з метою додержання підконтрольними об'єктами вимог митного та податкового законодавства, нормативно-правових актів та міжнародних договорів із питань митної справи та сплати податків, а також виконання нормативних вимог із питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та інших операцій, що входять у компетенцію фіскальних органів держави.

Отже, основними ознаками методів фіскального контролю є такі:

– методи здійснюються спеціально уповноваженими суб'єктами фіскального контролю;

– застосовуються з питань дотримання податкового законодавства, порядку організації митної справи, а також інших операцій, що належать до сфери предметної компетенції фіскальних органів;

– є вираженням владних повноважень органів фіскального контролю;

– закріплюються чинним законодавством України, а також формулюються на основі наукових досягнень та практичної діяльності суб'єктів контролю;

– здійснюються у визначеному порядку та за певною процедурою;

– тягнуть за собою юридичні наслідки.

Наступним кроком, який потрібно здійснити в напрямі предмету дослідження цієї публікації, є аналіз класифікації методів фіскального контролю.

Із цієї проблематики в науковій літературі існує багато праць та позицій, які ми проаналізуємо нижче. Разом із цим відзначиом, що певну плутанину у це питання вносять чинні нормативні акти, зокрема Податковий кодекс України та Митний кодекс України.

Так, стаття 62 Податкового кодексу надає перелік способів здійснення податкового контролю: ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів, перевірки та звірки, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль над дотриманням якого покладено на контролюючі органи у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин, моніторинг контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 цього Кодексу [18].

Стаття 336 Митного кодексу України серед форм митного контролю виділяє такі: перевірка документів та відомостей, які надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, митний огляд, облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств, огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон; проведення документальних перевірок, направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, постмитний контроль [24].

На нашу думку, науковій спільноті та законодавцю слід чітко проводити межу між формами та методами фіскального контролю. Так, форма – це зовнішнє вираження певної діяльності, натомість метод являє собою прийом або спосіб, за допомогою яких така форма реалізується.

Наприклад, якщо йдеться про форми контрою, то тут найбільш доцільними виступають різні види перевірок: фактичні (на місці контролю), документальні (здійснюються як на місці контролю, так і поза ним). Разом із цим під час перевірок опитуються громадяни, здійснюється облік та співставлення даних, оглядаються приміщення, транспортні засоби, здійснюється витребування необхідних документів та інших матеріалів.

Конкретна форма контролю має виражатися за допомогою іменника, без процедурного аспекту, тоді метод, як правило, описується дієсловом або іменником, що містить у собі процесуальний складник. Наприклад, перевірка – форма; опитування – метод (прийом) перевірки. Якщо ми візьмемо галузь кримінального процесуального права, то опитування буде формою проведення окремої слідчої дії, а порівняння, аналіз, співставлення даних уважатимуться методами, тобто прийомами та способами проведення опитування.

На цій підставі вважаємо, що необхідним є перегляд форм податкового та митного контролю, які закріплені у профільних кодексах, адже огляд, опитування, витребування документів виступають не формою, а методами фіскального контролю. Більше того, назва статті 62 Податкового кодексу «Способи податкового контролю», по суті, говорить, що це не форми, а методи такого контролю [18].

Аналіз спеціальної літератури із цього питання дає змогу говорити, що певні науковці у сфері податкового контролю виділяють прямі та непрямі методи. Інколи до них додають превентивні методи податкового контролю, зокрема: масово-роз'яснювальну роботу, навчання, дисциплінарні, адміністративні, матеріальні методи примусу, стимулювання (податкові канікули, пільги) [2, с. 83].

В інших роботах до методів податкового контролю відносяться формальна, логічна та арифметична перевірка документів, юридична оцінка господарських операцій, що відображені в документах, зустрічна перевірка, економічний аналіз (для документального податкового контролю), отримання пояснень, огляд приміщень і територій, що використовуються для отримання доходу, інвентаризація [1, с. 132].

Д.М. Рева пропонує таку класифікацію методів, що використовуються органами податкового контролю: для попередження порушень вимог законодавства про оподаткування; для виявлення порушень вимог законодавства про оподаткування; для усунення порушень вимог законодавства про оподаткування [4, с. 144]. М.П. Кучерявенко поділяє методи податкового контролю на загальнонаукові (наприклад, аналіз, синтез, статистичний, логічний тощо) та спеціально-правові, які відображають особливості здійснення контрольної діяльності саме в певній сфері й певного виду (облік, обстеження, аналіз) [25, с. 499, 501–502].

Щодо митної сфери, то дослідники майже не виділяють окремі методи здійснення митного контролю, переважно оперуючи формами митного контролю, що містяться у Митному кодексі України. Стосовно методів у сфері митної справи йдеться здебільшого у сфері визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту (основний метод – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції); другорядні – за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів, на основі віднімання вартості тощо).

Уважаємо за доцільне вдосконалити класифікацію методів фіскального контролю, використовуючи наведені праці, а також досягнення науковців в адміністративно-правовій сфері. По-перше, зауважимо, що універсальної класифікації методів фіскального контролю бути не може, оскільки фіскальні правовідносини є дуже багатогранними, у них приймають участь різні державні органи, установи та їхні посадові особи. По-друге, в основу пропонованої класифікації ми покладемо форму та умови здійснення фіскального контролю, види об'єктів контрольного впливу, а також науково-дослідницьку компоненту.

Перша група методів (універсальні методи фіскального контролю) застосовується незалежно від особливостей його проведення та, по суті, є застосованою до будь-яких контрольних процедур: 1) загальнонаукові методи фіскального контролю: індукції, дедукції, аналіз, синтез, метод порівняння, статистичні методи, методи моделювання та прогнозування; 2) методи впливу на свідомість та поведінку підконтрольних осіб: переконання та примус.

Друга група методів (спеціальні методи фіскального контролю) пов'язана з обстановкою здійснення фіскального контролю, тобто проводиться від безпосередньо на місці розташування

об'єкта чи у віддаленому режимі: 1) безпосередні методи фіскального контролю: огляд (обстеження), спостереження, опитування, хронометраж, інвентаризація; 2) опосередковані методи фіскального контролю: моніторинг; співставлення даних, арифметичні та нормативні звірки, експертиза (лабораторні дослідження), конфірмація (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація методів фіскального контролю

Беззаперечно, наведена класифікація методів фіскального контролю не є універсальною та догматичною. Іншими дослідниками можуть бути вироблені власні класифікації та узагальнення таких методів. Водночас ми впевнені, що наш доробок дасть змогу науковій спільноті більш системно підходити до аналізу даного питання.

Висновки.

У чинному законодавстві України та наукових працях у сфері податкової та митної справи немає єдиного усталеного визначення поняття «методи фіскального контролю». Це пов'язано, насамперед, із різними авторськими підходами до переліку суб'єктів реалізації державної фіскальної політики, а також до самого поняття «фіскальний контроль». Більшість науковців розглядає питання контролю у сфері стягнення податків, зборів та обов'язкових платежів пристосовано до діяльності Державної податкової служби.

На нашу думку, методами фіскального контролю є визначена у нормативно-правових актах та сформована сучасною правовою наукою сукупність прийомів та способів, що застосовуються уповноваженими суб'єктами реалізації фіскальної політики з метою додержання підконтрольними об'єктами вимог митного та податкового законодавства, нормативно-правових актів та міжнародних договорів із питань митної справи та сплати податків, а також виконання нормативних вимог із питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та інших операцій, що входять у компетенцію фіскальних органів держави.

Особливостями методів фіскального контролю є те, що вони: 1) здійснюються спеціально уповноваженими суб'єктами фіскального контролю; 2) застосовуються з питань дотримання податкового законодавства, порядку організації митної справи, а також інших операцій, що належать до сфери предметної компетенції фіскальних органів; 3) є вираженням владних повноважень органів фіскального контролю; 4) закріплюються чинним законодавством України, а також формулюються на основі наукових досягнень та практичної діяльності суб'єктів контролю; 5) здійснюються у визначеному порядку та за певною процедурою, а також тягнуть за собою юридичні наслідки.

Закріплені у нормативно-правових актах нашої держави та визначені у наукових працях учених методи фіскального контролю доцільно класифікувати на дві великі групи: універсальні та спеціальні методи. Своєю чергою, універсальні методи слід поділити на загальнонаукові

методи та методи впливу на свідомість та поведінку підконтрольних осіб. Спеціальні методи фіскального контролю складаються з безпосередніх та опосередкованих методів контролю, що зумовлено місцем та обстановкою проведення фіскального контролю.

Перспективними напрямами подальших наукових досліджень слід визначити напрями вдосконалення чинного законодавства України з питань організації та здійснення фіскального контролю.

Список використаних джерел:

1. Васюк Ю.М. Механізми реалізації податкового контролю в Україні: державно-управлінський аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 «Механізми державного управління» ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2015. 238 с.

2. Мельник М.І., Лещух І.В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія. Львів : Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України, 2015. 330 с.

3. Пухальський В.В. Методи податкового контролю. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 1279–1285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_309 (дата звернення: 20.09.2020).

4. Рева Д.М. Метод податкового контролю як спосіб контрольного впливу. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 137–149.

5. Соловйова Ю.О. Методи здійснення податкового контролю. *Право і суспільство.* 2013. № 6.2. С. 276–279.

6. Форостянко Д.В. Фіскальні органи як складова державного апарату: теоретико-правові аспекти : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» ; Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування ; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2018. 227 с.

7. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2007. 624 с.

8. Середа В.В., Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 520 с.

9. Лімська декларація керівних принципів контролю від 01.01.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001#Text (дата звернення: 08.09.2020).

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

11. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

12. Котельникова Е.А., Семенцова И.А., Смоленский М.Б. Административное право : учебник. Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. 352 с.

13. Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г., Кузнецов С.М. Административное право Российской Федерации : учебник. Москва : Дело и Сервис, 2001. 624 с.

14. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.

15. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.09.2020).

16. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1200. URL: https://tinyurl.com/y6ohk4ho (дата звернення: 20.09.2020).

17. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. URL: https://tinyurl.com/y6ohk4ho (дата звернення: 20.09.2020).

18. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1445 (дата звернення: 20.09.2020).

19. Зозуля Л. Теоретичні аспекти фінансового контролю податкового навантаження. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю* : зб. наук. пр. VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 27 березня 2019 р. : у 2-х ч. Ч. ІІ. Вінниця : ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. 511 с.

20. Потернак Ю.П. Податковий контроль у системі забезпечення економічної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економіч-*

на. 2013. Вип. 1. С. 105–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2013_1_15 (дата звернення: 08.09.2020).

21. Білуха М.Т. Митний контроль: організація і методологія. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. Економіка, право*. 2014. № 1. С. 181–187.

22. Ногина О.А. Налоговый контроль: вопросы теории. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 160 с.

23. Чернявський О.П., Хомутенко В.П. Організація і методика податкових перевірок : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 288 с.

24. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text (дата звернення: 20.09.2020).

25. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права. Т. 3: Учение о налоге. Харьков : Легас ; Право, 2005. 600 с.